

1 Přílohy

Příloha č. 1 Výzkumný dotazník

Dotazník

Další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti předškolního vzdělávání dětí s ADHD

Vážená paní ředitelko, Vážený pane řediteli,

jmenuji se Soňa Lajmarová a jsem studentkou školského managementu na Pedagogické fakulty Univerzity Karlovi. V současnosti píši bakalářskou práci na téma, které je úzce spjato s dalším vzděláváním pedagogických pracovníků a dětmi postiženými neuro-vývojovou poruchou ADHD. Prosím, věnujte pár minut vyplnění dotazníku a staňte se součástí tohoto metodologického výzkumu. Pokud budete mít zájem, napište mi na e-mailovou adresu, s výsledky se s Vámi ráda podělím.

S pozdravem a poděkováním

Soňa Lajmarová

1. Jste:

- Žena
- Muž

2. Kolik je Vám let? Uveďte číslo

3. Jaká je délka Vaší celkové praxe? Vyberte jednu odpověď Uveďte číslo

4. Jaký počet dětí je vaší mateřské škole? Uveďte číslo

5. Jaký počet dětí je ve vaší mateřské škole vzdělávaných s podezřením na ADHD? Uveďte číslo

6. Jaký počet dětí je ve vaší mateřské škole vzdělávan s diagnózou ADHD? Uveďte číslo

7. Zvýšil se na Vaší škole za poslední 3 roky počet vzdělávaných dětí s ADHD? Vyberte jednu odpověď

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Nedokáži určit
- Spíše ne
- Rozhodně ne

8. Má Vaše škola asistenta pedagoga? Vyberte jednu odpověď

- Ano
- Ne

9. Je pro vás spolupráce s asistentem pedagoga přínosná?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Nedokáži určit
- Spíše ne
- Rozhodně ne

10. Považujete spolupráci a komunikaci se zákonnými zástupci za problematickou? Vyberte jednu odpověď

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

11. Účastnil/a jste se v posledních dvou letech nějaké formy dalšího vzdělávání? Vyberte jednu odpověď

- ano, studia ke splnění kvalifikačních předpokladů
- ano, studia ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů
- ano, studia k prohlubování odborné kvalifikace (kurzy a semináře DVPP)
- ne, DVPP jsem se nezúčastnil/a

12. Bylo DVPP zaměřeno na práci s dětmi s ADHD?

- Ano
- Ne

13. Cítíte potřebu vzdělávat se dále v oblasti problematiky práce s dětmi postižené ADHD?

Vyberte jednu odpověď

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

14. Považujete současnou nabídku DVPP za kvalitní? Zde máme na mysli nabídku celkovou, bez ohledu na zaměření. Vyberte jednu odpověď

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

15. Kde navštěvujete vzdělávací kurzy? Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Kurzy a semináře pořádané vzdělávacími institucemi
- E-learningové kurzy (MOODLE...)
- Společné vzdělávání s kolegy
- Studium odborných textů na internetu
- Samostudium
- Jinde (prosím, uveďte kde)

Příloha č. 2 Rozhovor s odborníkem

Rozhovor s odborníkem z praxe

Rozhovor byl veden dne 9. dubna 2018 s Mgr. Bohumilou Peškovou, která dříve působila 6 let ve vedoucí pozici jako ředitelka mateřské školy ve Středočeském kraji, učitelka pověřená vedením, v průběhu své praxe pracovala také jako asistentka pedagoga a učitelka ve třídě, kde byly integrovány děti se SVP. V současnosti pátým rokem pracuje jako školní inspektorka České školní inspekce. Díky svým zkušenostem má širší přehled o problematice vzdělávání dětí s ADHD jak po stránce teoretické, tak praktické.

Rozhovor je doslovně přepsán

1. Jaký je současný trend v oblasti MŠ a jejich naplňování DVPP?

Vedení škol v převážné míře podporuje profesionalizaci pracovního týmu a vytváří podmínky pro vzdělávání formou plánovitého DVPP. Školy také usilují (v souladu se svou filozofií ŠVP PV) o začleňování trendů vzdělávání do praxe. Z hlediska pedagogů patří z mého pohledu mezi nejvyhledávanější: oblasti rozvoje klíčových kompetencí u dětí a přípravy na povinnou školní docházku, tematické a oborové realizace (zvláště hudební, výtvarné, dramatické, tělovýchovné celky). Dlouhodobě je zájem o environmentálně zaměřená školení a prvky pro rozvoj zdravého životního stylu. Učitelé využívají rozvoj vědomostí a dovedností v oblasti speciálně pedagogické (vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí nadaných, poruch chování, autismu, ADHD, vývojové dysfázie). Na populačně nejrozšířenější logopedické a grafomotorické problémy reagují pedagogové v hojné míře využíváním školení v oblasti prevence těchto obtíží. Vyhledávány jsou také prosociální problematiky, zvláště zaměřené na rozvoj efektivních forem komunikace nebo zvládání stresových situací (směřované proti syndromu vyhoření). Vedení škol se pak stěžejně zaměřuje na získávání poznatků z legislativní oblasti a managementu. Preferována jsou certifikovaná nebo lektorsky osvědčená školení. V některých případech je realizováno vzdělávání formou získávání zkušeností z jiných škol (vzájemné návštěvy, rozборы) nebo Peer Review. Sebevzdělávání je realizováno pomocí tematických celků, odběrem pedagogických periodik a odborné literatury. Hojně jsou využívány internetové zdroje, zvláště portály, zabývající se předškolní pedagogikou (např. Metodický portál RVP). Pro předávání zkušeností jsou většinou využívány pedagogické rady. Poznatky ze vzdělávání jsou přenášeny do praxe s rozdílnou mírou efektivity.

Současné změny, kterými předškolní vzdělávání prochází, kladou vysoké nároky na potřebnou informovanost pedagogů. Oblasti zájmu se tak aktuálně orientují na problematiku inkluze, povinného předškolního vzdělávání a začleňování starších batolat do MŠ. Vedení škol však často zmiňuje, že nemá právě v těchto okruzích dostatečný výběr školení, poukazují na rozdílnou úroveň. Velké množství škol se v rámci změn zapojuje do projektu z OP VVV (z operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání) „Šablony“, které při zavádění změn v současnosti poskytují významnou podporu (např. informační, metodickou, finanční). Některé změny jsou také podmíněny získáváním dalších kvalifikačních předpokladů a prohlubování kvalifikace.

2. *Setkáváte se s případy, kdy pedagogický sbor DVPP téměř nenavštěvuje?*

Systematičnost nastavení DVPP se odvíjí od schopností ředitele/lky MŠ vyhodnotit a realizovat prvky, které mají na DVPP vliv. Je tedy důležité propojit vizi školy s analýzou stavu a efektivně vyhodnotit požadavky na vzdělávání. Mnohdy nemá vedení škol vytvořenu strategii, nedostatky se vyskytují v neobjektivním posouzení situace, nedostatečném uplatňování zpětné vazby nebo nevyužití vzdělávacích akcí. Rozsah vzdělávání je např. ovlivňován nebo limitován finančními prostředky, dostupností, provozním stavem (zda je v případě uvolnění pedagoga možno zajistit jeho náhradu ve vzdělávání). Problémy s vykryváním přímé pedagogické činnosti mají zvláště malé MŠ (např. jednotřídní). Různorodá je také kvalita a rozsah sebevzdělávání. Setkávám se s případy, kdy je DVPP formálně nastaveno, v praxi pak ale vykazuje nízkou účinnost. Se situací, kdy by se nikdo z pedagogického sboru nevzdělával, se setkávám ojediněle (u MŠ s nízkým počtem pedagogů). Běžně jsou zřejmé významné rozdíly v zájmu a angažovanosti učitelů – někteří pedagogové DVPP odmítají (např. ti, co brzy odejdou do starobního důchodu), někteří jej využívají hojně (jednostranně dle svého zvýšeného zájmu o obor, přínosné také je, když se vzdělávají různorodě).

3. *Přibývá děti s diagnózou ADHD?*

Z hlediska vývoje vidím v současnosti významný posun. Na rozdíl od dob minulých (před deseti lety) se setkávám se vzděláváním dětí v MŠ, které mají stanovenou diagnózu ADHD. Není to však tím, že by dříve děti nevykazovaly znaky ADHD, jde dle mého názoru spíše o vývojový posun z hlediska diagnostického. Setkávala jsem se s tím, že odborníci nebyli dříve nakloněni diagnostikovat ADHD v předškolním věku, stav byl často definován spíše jako vývojová porucha. Postupně se standardizovaly diagnostické metody a rodiče získali širší možnosti poradenských služeb než v minulosti. V případě posouzení vývoje samotných jádrových příznaků - poruch pozornosti, hyperaktivity a impulzivity vnímám v populaci postupný nárůst.

4. *Jaká jsou největší rizika v práci s dítětem s ADHD?*

Vzdělávání vyžaduje odpovídající personální, psychosociální, vzdělávací a materiální zajištění. Rizikové jsou nevhodné/nedostatečné personální podmínky, neznalost problematiky ADHD a speciálně pedagogických intervencí, neochota pedagogů akceptovat rozdílnosti dětí, nediferenciace vzdělávání vzhledem k potřebám dětí, nepříznivé klima ve třídě, vysoké počty dětí ve třídách. Nepříznivé jsou situace, kdy mezi školou a zákonnými zástupci není realizována funkční spolupráce a není dostatečná informovanost mezi školou a zákonnými zástupci. Nedostatky se projevují v případech, kdy není využito odborné poradenství, nebo nejsou podklady a informace předávány škole. K požadované podpoře nedochází, když pedagogická diagnostika v MŠ není systematická, což následně zapříčiňuje neprovázané a nekomplexní pedagogické a speciálně pedagogické postupy. Na výsledky vzdělávání má vliv úroveň spolupráce mezi učitelem a asistentem pedagoga. Intervence nevykazuje komplexní výsledky, když škola nerealizuje doporučení poradenských zařízení, nebo je nedostatečně realizována individuální péče (zvláště z hlediska rozsahu a kvality). Rizikovým faktorem je i nedostatečné zázemí (např. nejsou prostory pro relaxaci) nebo organizace dne, která nerespektuje potřeby jednotlivců. Zátěžovým obdobím může být nástup dítěte do školy a adaptace na MŠ.

Vnější rizika vykazuje sociálně slabé rodinné prostředí, jazyková bariéra u rodin z cizojazyčného prostředí, nepřiměřené rodinné vzdělávací strategie jako např. podceňování SVP nebo přehnané nároky na dítě, změny zdravotního stavu dítěte, změny v rodině (rozvod rodičů, narození sourozence) aj.

5. *Zvládají pedagogové v současné době například 1-2 děti s ADHD ve třídě, kde je celkem 28 dětí?*

Počet 28 dětí ve třídě je možný pouze s udělením výjimky od zřizovatele a za předpokladu, že škola disponuje dostatečným zázemím. Prostředí s takto maximálním počtem dětí ve třídě dle mého názoru vykazuje náročné vzdělávací podmínky pro všechny umístěné děti a pro uplatňování individualizace ve vzdělávání není příznivé.

6. *Jaké jsou možnosti školy zajistit odpovídající edukaci učitelů v problematice ADHD?*

Mimo již zmíněných faktorů v bodu 1 je důležité aktivně sledovat nabídku kurzů v informačních materiálech a pružně na ně reagovat. Škola může využít akreditovaných kurzů, nabídky NUV nebo NIDV. Přínos mohou vykazovat cíleně zaměřené přednášky v MŠ s odborníky z poradenských zařízení, terapeuty nebo psychology. K efektivnímu předávání zkušeností dochází při návštěvách jiných škol a SPC, které mají zkušenosti se vzděláváním dětí s ADHD. S financováním DVPP nad rámec normativně přidělených prostředků může pomoci cílená spolupráce se zřizovatelem nebo využití grantových projektů.